

eer de ge-
zoals
rige eeuw,
rijden,
gebrek aan
ken. Twee
Moebius
het geloof
achten, die
Toch komt
ebied wel
zoals een
voorstelde,
ouwen, die
het ontwik-
oog genoeg
geloof toch
voordeelen
ittre, Taine
niet weinig
in Frank-
werp en
die jaren
Manslag en
toegenomen
aan het
rklaat niet
len met het

en als een
ig van den
en is op
de georien-
vloed uit te
ns, dien het
er men met
et sprookjes?
overtuiging
bij den op-
g moet zijn,
geven, die
een heerlijk
kan ik heil
nat voor de

ad, dat men
chen, die op
ere en nieu-
nnis aanlof
p beschaving
angrij mag
ook de les-
htig toeschij-
an het kind,
a naaste, de
one, de eer-
derigheid en
ns door den
nare waarde
jk te vormen.
envoud, het
le, het onta-
nalen factoren
enen.

it onderwerp
ilken invloed
og van het
kort werd

Dr. Bouman
s, hoe droef
tschool, die

nat kweekte

voorbereider

a stond Zee-
nd niet achter.
inneren, hoe
r de zending
biograaf de
in Nederland
en op haar
waarde tot

en wedijver
a zending-
bleef, was in
tie; al moge
n, dat het
niet groot is,
daarom, dat

t goede voor-
enlichting
nam dat het
eer er f 5000
van zich door
besloot men
gaan, wat er
l worden, en
an te sporen.
and eenmaal
omt het geld

ig, Zeeland's
van bezwaren
water. Hier
pederlijk kan
de heidenen

0009.

ten, die de
ebben bewo-
t meegedeeld.
iet met alge-
Twee van de
Lord Davey,
van de meer-
oek hun advie-
alleen billijk-
het door hen
r onze aan-
nder deugde-
Macnaghten
n warme be-
et recht der
belijdenis te

later uitspre-
toe, de mee-
zoo objectief

mogelijk weer te geven. Heeft de meerder-
heid der rechtvaardigen zich geplaatst op het
standpunt, dat een Kerk trouw moet blijven
aan hare belijdenis, omdat die belijdenis als
't ware het wezen der Kerk uitmaakt, zoodat
wanneer de meerderheid die belijdenis ver-
laat of verandert, de ware voortzetting der
Kerk te vinden is bij degenen, die aan de
belijdenis vasthouden en hun ook het kerke-
goed toekomt, — de minderheid heeft waarlijk
niet ten onrechte er op gewezen, dat de
Kerk, aldus voor heel haar toekomst ge-
bonden wordt aan een petrefactebelijdenis,
ophoudt een levende Kerk te zijn, en in
confessionalisme versteen en wegsterft
moet.

Het betoog van Lord Macnaghten laten
we vooropgaan, omdat hij de kwestie het
zuiverste ponceerde, en zich het minst ophield
met juridische spitsvondigheden.
Voorop stelde Lord Macnaghten, dat
ook hij de kwestie van wettelijk standpunt
uit beoordeelde wilde, en erkende hij dat het
proces ging over de vraag, of het kerke-
goed, dat voor een bepaald doel was ge-
geven, n.l. voor de Vrije Kerk, door de
vereniging met de Presbyteriaansche Kerk
en de daarmee gepaard gaande veranderingen
in de belijdenis, aan zijn oorspronkelijke
bestemming onttrokken was. Zoo ja, dan
was de klacht over breach of trust recht-
vaardig, zoo neen, dan moesten de klagers,
i. c. de Vrije Kerk, worden afgewezen.

Vandaar dat hij, evenals de meerder-
heid, zich beriep op de deed of trust, de
acte van vertrouwen waaronder het goed
gesteld was. In deze acte stond, dat het
goed bestemd was voor de Vrije Kerk.
En er bestond geen geschil over de vraag,
dat onder deze Kerk te verstaan was, «de
vrijwillige vereniging van belijdende Chris-
tenen, gesticht door die predikanten van
de Staatskerk van Schotland, die in 1824
bij de merkwaardige gelegenheid, die be-
kend staat als de Scheiding, zich onttrokken
aan de Staatskerk, of, volgens hun eigen
beschouwing van deze gebeurtenis, zich
afgescheiden van den Staat, met zich meen-
nemende het grootste deel van de ambts-
dragers van de Staatskerk en ten minste
de helft van haar belijdenis doende leden,
terwijl ze zonder ophouden volhielden dat
zij zelf en hun volgelingen in toekomstige
tijden de oude en ware Kerk van Schotland
waren. Terwijl zij met die hooge preten-
ties optreden, verklaarden zij zich vast te
klemmen aan de beginselen en de praktijk
van de Kerk van Schotland, wat betreft
de leer, den eeredienst, de tucht en de
kerkregering, maar zonder de kluisers of
banden, die de betrekking met den Staat
meebracht en gezuiverd van elken smet van
Erastianisme (d. w. z. het beginsel, dat de
Staat over de Kerk te zeggen heeft).»

Na zoo eerst het ontstaan der Vrije Kerk
geteekend te hebben, gaat Lord Macnaghten
aldus voort:

«De kwestie schijnt mij, derhalve, deze
te zijn: Was de aldus gezuiverde Kerk, —
de Vrije Kerk, — zoo gebonden en vast-
gehouden door de belijdenisschriften van
de Kerk van Schotland, die golden ten tijde
van de Scheiding, dat afwijking van deze
belijdenisschriften op eenig wezenlijk punt
een schending zou zijn van die belijdenis
dat getuigenis, dat de ongeschreven grond-
wet van haar stichting kan genoemd worden,
en daaruit noodzakelijk zou volgen dat er mis-
bruik van vertrouwen heeft plaats gevonden
bij het beheer der goederen, die voor geen
ander doel zijn bijeengebracht dan om de
Vrije Kerk te onderhouden, — de Kerk van
de Scheiding? Was de Vrije Kerk door de
eigenaardige wijze zelf waarop zij in het aan-
zijn trad, gedwongen met zoo afhankelijkende
groep zich te moeten vastklemmen aan hare
aan Gods Woord ondergeschikte formulieren
van eenigheid (subordinate standards) dat
zij geen vat meer heeft op of aanraking
met de hoogste richtsnoer van het geloof?
Was zij van haar geboorte af onvatbaar
voor alle groei of ontwikkeling? Was zij in
een woord een afgestorven tak en niet een
levende Kerk?»

Dit was volgens Lord Macnaghten de
werkelijke vraag waarom het ging. Daarom
keurde hij het af, dat men deze kwestie
als 't ware, «verdonkeremaand» had, door
een breed onderzoek in te stellen naar het
zoogenaamde «beginsel van een staatskerk»,
een beginsel dat volgens hem «veel had
van de misleidende bekoring van een dwaal-
licht en weinig of veel betekende naar
mate men er de meest duistere gedeelten
van de Westminster Confessie verkoos uit
te leggen; een gedeelte dat in zekeren zin
geen Christen, naar hij meende, zoo weig-
eren te beamen, maar dat in den mond van
een Kerk, die de Staatskerk had verlaten
en zich afgescheiden had van den Staat,
alleen betekenis kon hebben als een ideaal
van volmaaktheid, op deze aarde althans
onbereikbaar tot de komst van het duizend-
jarige rijk».

Hij liet daarom verder deze kwestie
glippen, om heel de kracht van zijn betoog
op de door hem gestelde vraag te richten.

In de eerste plaats beriep hij er zich op,
dat de zoogenaamde Evangelische partij,
die later tot de scheiding was overgegaan,
in 1838 in de Generale Synode een resolu-
tie had aangenomen, waarin zij op de
meest krasse wijze voor de geestelijke onaf-
hankelijkheid en de autonomie der Kerk
opkwam en o. a. verklaarde, «dat de Heere
Jesus als Koning en Hoofd der Kerk, in
die Kerk een regering had aangesteld door
middel van kerkedienaren onderscheiden van
de burgerlijke overheid, en dat in alle zaken
betreffende de leer, de kerkregering en de
tucht van deze Kerk, hare kerkelijke ver-
gaderingen uitsluitend de macht hadden om
recht te spreken gegrond op het Woord
van God, welke kerkelijke macht (naar luid
der woorden van het tweede Book of Disci-
pline) onmiddellijk uit God en den Middelaar
Jesus Christus afdaalt en geestelijk is, geen
wereldlijk hoofd op aarde hebbende, maar
alleen Christus, den eenigen geestelijken

Koning en Heerscher over zijn Kerk.» De
Evangelische partij, waaruit later de Vrije
Kerk geboren werd, had dus van meet af het
recht der Kerk gevestigd om in haar
kerkelijke vergaderingen ook over de leer
te beslissen; juist daarin zoekt ze de «gees-
telijke zelfstandigheid der Kerk» tegenover
de suprematie van den Staat; en het ging
dus niet aan de Kerk, wanneer zij van dit
recht gebruik maakte, voor te stellen als
ontrouw aan haar origine.

Een tweede pijl op zijn boog ontleende
Lord Macnaghten aan de verklaring der
Vrije Kerk, dat zij geen secte was maar
zichzelf beschouwde als de Nationale Kerk
van Schotland. «Wat was de Vrije Kerk?»
Verliet zij de Kerk als een secte of een
scheurkerk of een gezelschap met bijzondere
geloofsbelijdenissen, die afgesneden en ver-
droogd waren en vastgesteld in de preciese
taal van een notaris? Niets van dat alles.
Zij die de Kerk verlieten, gingen heen met
de verklaring, dat zij niet een secte waren,
maar de Nationale Kerk en dat zij nog
waren de Kerk van Schotland. «Wij zijn»,
zeiden zij (om de woorden van Dr. Chan-
dlish aan te halen, die in betekenissen alleen
onderdeed, indien hij onderdeed, voor Dr.
Chalmers zelf), wij zijn nog de Kerk van
Schotland, de eenige Kerk die dien naam
verdiende, de eenige kerk die kan gekend en
onderkend worden, doordat zij vasthoudt
aan die beginselen, aan welke de Kerk van
onze vaders trouw was, toen ze rondzwierf
op de bergen en in de velden, toen ze onder
de verdrukking was, toen ze een uit-
vaagsel van de wereld was. En terwijl we
gelooven dat we geen afgescheidenen zijn
van de Kerk, maar de Kerk afgescheiden
van den Staat; dat we niet zijn een secte
logsmakeert van de Staatskerk, maar dat we
de Kerk van Schotland zijn logsmakeert van
den Staat; houden wij ons zelf gerechtigd,
zonder eenige geringschatting van andere
godsdienstige verenigingen, het beginsel te
mogen aannemen en diensvolgens te mogen
handelen, dat het onze plicht is te hand-
haven het karakter van de Nationale Kerk
van Schotland.»

Voor de bedenking, dat dit standpunt
volgens de wet toch onhoudbaar is, gaat
Lord Macnaghten niet uit den weg:

«Een onhoudbare positie zal men zeggen
uit het oogpunt van de wet! Zij gingen
heen niet als kerk, maar als individuen, die
zich afscheidden van de Kerk, en zij ver-
eenigden zich wederom tot een vrijwillige
vereniging van belijdende Christenen. Dat
moge zoo zijn; maar in hun eigen oog en
in dat hunner aanhangers, en ik mag er bij
voegen ook in het oog van andere kerken,
die niet van hun gemeenschap waren, droeg
en zij het karakter van de Nationale Kerk
op Schotland.» Op hun eigen standpunt
zich plaatsende kan men dus niet ontken-
nen, dat zij al de macht hebben, die een
Nationale Kerk toekomt. Tot de macht
van zulk een Nationale Kerk nu behoort,
dat zij ook over de belijdenis beslissen kan.

«Ik kan, zoo ging Lord Macnaghten voort,
al spreek ik hier voor mij zelf, mij geen
voorstelling vormen van een Nationale Kerk,
die, wanneer ze vrij is en niet gebonden
door den Staat, niet ten minste de macht
bezit de ondertekenings-formules, die ze
aan haar eigen ambtsdragers voorlegt ook
te herzien en te verbeteren en de macht,
om met gezag te verklaren, dat voor
hare leden eenige speling van inzicht geoor-
loofd is met betrekking tot die zaken, die,
volgens de gewone opvatting der menschen,
geen geloofszaken zijn. Ik stem toe dat
een secte het een of ander artikel of arti-
kel, hoe onbeduidend of absurd, tot een
geloofsartikel kan verheffen. Maar ik neem
het standpunt in dat de aanhangers der
Vrije Kerk geen secte zijn, en dat zij het
beginsel van de staatskerk nooit tot een
geloofsartikel gemaakt hebben. Doch ik
ga nog verder. Dit beginsel van de staats-
kerk, wat het ook moge zijn, kan niet meer
autoriteit hebben dan het artikel van de
Westminster confessie, waarin het onder-
steld wordt te zijn neergelegd. Indien de
kerk macht heeft haar Geloofsbelijdenis te
verbeteren, dan kan ze, dit spreekte vanzelf,
aanleiding vinden om te verklaren, dat het
beginsel van de staatskerk moet beschouwd
worden als een open vraagstuk, waaromtrent
ieder mensch vrijheid heeft zijn particulier
gevoelen te hebben.» Lord Macnaghten be-
roep zich dan verder op den Catechismus,
dien de Vrije Kerk zelf had uitgegeven
waarin dit recht van de Kerk om te oor-
deelen over geloofsgeschillen uitdrukkelijk
werd gehandhaafd. Het is te begrijpen dat
Lord Macnaghten op zijn standpunt kort
maar krachtig de betekenis van de beslui-
sing, die de rechtvaardigen hadden te nemen, aldus
samenvat: «Ik zou wat mij aangaat lang
aarzelen voor ik mijn stem zou geven
aan een beslissing, die de Verenigde Vrije
Kerk dwingen, of in elk geval haar er
toe leiden wil om de Schriften ondergeschikt
te maken aan de Westminsterse geloofs-
belijdenis.»

Ten slotte zij er nog op gewezen, hoe
Lord Macnaghten, wiens naam doet ver-
onderstellen dat hij zelf van Schotsche
origine is, met de grootste waardeering
over den arbeid der Vrije Kerk en der
zoogenaamde Evangelische partij spreekt.

Van de laatste zegt hij: «Zij waren de
partij van vooruitgang, van hervorming en
van uitbreiding van de Kerk. Zij planten
de banier der religie in de ver verwijderde
districten van de Hooglanden. Zij hebben
zendingsposten gevestigd in alle delen van
de wereld. Hun ijver en bezieling vorm-
den, gelijk hun aanhangers roemden, een
treffend contrast met de apathie en lau-
heid van de Moderaten.»

Ds. Chalmers, den stichter der Vrije Kerk,
noemt hij «een groot theoloog en een wel-
sprekend redenaar, die een wonderlijke
gave had van te organiseren en iets van
het genie van een staatsman.»

Hij is vol bewondering voor de kracht,
die de Vrije Kerk ontwikkeld heeft, zonder

eenige hulp van den Staat. «De schitte-
rende overtuiging van de Vrije Kerk,
uitgevoerd op een grondslag en op een
wijze, die nooit te voren was verstaan of
beproefd, heeft deze kerk in haar eigen
land op eenzelfde hoogte geplaatst met de
Staatskerk en haar, wat haar zending-
arbeid in den vreemde aangaat, een positie
geschonken, die stellig niet voor die der
Staatskerk onderdoet.»

En hoe hoog Lord Macnaghten haar
moed stelt om met de Staatskerk te breken,
blijkt wel uit zijn slotwoord, waar hij van
de thans bestaande Vrije Kerk zegt: «Ik
denk dat zij nog recht heeft op evenveel
eerbied — ik had bijna gezegd, evenveel heil-
ige bewondering (veneration) — als toen
zij de staatskerk verliet, om der consciëntie
wille afwerpende de banden en verzakende
de voordeelen, die de betrekking met den
Staat medebracht.»

Uit de Pers.

Prot. Honig opent in de *Bauhin* met het
nieuwe jaar een reeks artikelen over de Religie,
die in populairer vorm zullen mededeelen, wat
de wetenschap onzer dagen omtrent oorsprong
en wezen der religie leert.

Na voorop te hebben gesteld, dat de profetie
van de wegbereiders der Fransche Revolutie,
dat de dagen der religie geteld waren, schitte-
rend gelogenstraft is door het feit, dat de
religie thans meer dan ooit een macht is ge-
worden in het leven, en de diepste denkers zich
bezighouden met de verschijnselen der religie
te onderzoeken, toont hij in dit eerste artikel
aan, hoe ook deze studie in den toevalligen
aan het evolutie-dogma is geraakt.

Het is nog niet zoo lang geleden, dat het in de
kringen der zoogenaamde «Vrijdenkers» altoos
zoo werd voorgesteld, alsof de godsdienst zijn ontstaan
eenvoudig te danken had aan het bedrog van de
priesters. Men redeneerde hierbij aldus. Evenals nu
zo kwamen ook vroeger in het rijk der natuur
telken geboortenis aan een wederstorm, aardbe-
ving en wat dies meer zij, voor, die de menschen
met ontzettende vrees vulden. Zoo zijn lieden, die hun-
kerden naar macht over hunne medemenschen en
tevens naar een gemakkelijker en goed leven, op het
denkbeeld gekomen, dat zij hiervan voor zich zel-
ven wel profijt konden trekken. Zij overlegden,
wanneer het ons gelukt om landelieden wijs te
maken, dat deze natuurverschijnselen door onzicht-
bare wezens of «goden» worden veroorzaakt, en
dat wij door deze goden als hunne tolken zijn aan-
gesteld, dan zullen zij gaarne bereid zijn tegen een
milde stoffelijke vergoeding onze tusschenkomst tot
bedwijing der goden in te roepen. Daarop voegde
men — en deze gelukte bij uitnemendheid. De le-
den lieten zich bedriegen. En zoo ontstonden de
goden en de priesterklassen.

Alleen meer is men echter in de wetenschappelijke
kringen zelfs van het moderne denken tot het
inzicht gekomen, dat op zulk een platte wijze
zoo algemeen en een zoo machtig verschijnsel als
de Religie onmogelijk kan worden verklaard. En
hoort men niettemin in onze dagen o. a. door woord-
voerders der sociaal-democratische partij deze ziens-
wijze nog voordragen, dan blijkt hieruit eenvoudig,
dat zij, die zich zoo gaarne aandienen als de man-
nen van kennis en vooruitgang, niet op de hoogte
zijn van hun tijd.

In onze dagen wordt dan ook een geheel andere
opvatting voorgestaan. «